

LO GERONÉS

SETMANARI DE AVISOS Y NOTICIES

PORTA-VEU DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Gerona 1 pesseta trimestre
Fora 1'25 id. id.
Estranger 1'50 id. id.
Un número 10 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

CORT-REAL 7-1.º

ANUNCIOS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que s' remetin á la Redacció, se'n donará compte en lo Setmanari

Any 4.º

Diumenge 20 de Juny de 1897

Núm. 166

SECCIÓ GENERAL

Lo Fuerisme dels Carlins

I.

Antes d' entrar en materia, cal desfer un cárrech que se 'ns ha fet, suposantnos enemichs sistemátichs dels carlins y amatents d' aprofitar qualsevol ocasió pera combátreys y pera atacar la persona de don Carles.

Axó no es veritat. En los primers números de LO GERONÉS publicárem dos articles titulats *Discussions necessaries*, encaminats, lo primer, original de don Joseph Cortils y reproduhit de *La Costa de Llevant*, á senyalar les diferencies fonamentals que distingexen les doctrines dels carlins de les dels catalanistes; y, lo segon, de redacció, á mostrar lo meteix genre de diferencies que hi ha entre les doctrines dels republicans federals y les que nosaltres professém. Y tinguérem empenyo en publicarlos ben aviat, perque, en lo ben entés de que 'ls carlins eran partidaris del restabliment dels Furs de Catalunya y de que 'ls federals proclaman la autonomia de les Regions espanyoles, nosaltres, que volem la autonomia de Catalunya fonamentantla en sa existencia com á nacionalitat vivent é histórica, podíem esser y érem de fet confosos, tant ab los carlins com ab los federals, per aquells que miran les coses superficialment y no s' endinshan en l' estudi ó conexement de les seves arrels.

Dels demes partits no calia ocupárenos. Essent son criteri fonamentalment centralista, resulta evident als ulls de tothom la diferencia que d' ells separa als catalanistes.

Després d' aquestos articles, no 'ns havíam ocupat més dels carlins fins que se li ocorregué al senyor Llauder parlar dels catalanistes en lo *Diario Catalán* ab motiu d' un discurs del senyor Maspons. Lo senyor Llauder invitava als catalanistes á ingressar en les files dels carlins; pero ho feu tant malament, parlá dels Furs de Catalunya d' aytal manera, que, donat lo seu criteri, la promesa de restablirlos feta pel partit carlí quedava convertida en aygua de borrajes. Atesa donchs la significació y la importancia del senyor Llauder dintre 'l partit carlí, y atés que son article havia sigut admés y publicat per *El Correo Español*, nos creguérem en lo cas de contestarli, y de preguntar si les paraules del senyor Llauder expressavan una tendencia exclusivament individual ó si eren autorisades (com en alguna altre ocasió havia succehit), en quin últim cas senyalavan una nova evolució del carlisme, una evolució «cap á la monarquia senzillament descentralisadora».

El Baluarte, diari carlí que llavors surtia á Gerona, feu observar virilment que 'l criteri sustentat pel senyor Llauder no 'l podían admetre los carlins catalans qu' estiguessen conformes ab los manifestos de don Carles de la última guerra: pero se quedá tot sol y ni 'l senyor Llauder digué res, ni tampoch obrí la boca sobre l' assumpto *El Correo Español*, y aquell meteix diari geroní, qu' havia volgut alsar lo gall, se veigé obligat pochos dies després á entonar lo *mea culpa* en ares dels interessos y de la harmonia del partit.

En lo dubte de si 'l senyor Llauder havia exposat una opinió exclusivament individual, anárem seguint de llavors ensá ab atenció totes les manifestacions autorisades del partit carlí, y 'l resultat ha sigut confirmar les nostres sospites, ó sia, que 'l criteri del partit carlí respecte al restabliment dels furs ha variat totalment.

Aquesta variació es la que LO GERONÉS ha fet constar en les diferents occasions que les circumstancies l'han conduhit á parlarne, com quan lo dinar douat en lo Teatre Principal de Gerona arran de les últimes eleccions de diputats á Corts y quan va sortir lo manifest de Loredan y várem copiar dos articles de diaris vascongats, l' un carlí y l' altre fuerista, ab lo

propósit, que llavors per diferents rahons no poguérem cumplir, d' escriure lo que ara anem á dir respecte al faerisme dels carlins, fuerisme que 's reduheix quasi be á la adopció del criteri exposat pel senyor Llauder en l' article de que hem fet memoria.

Apart d' aquesta qüestió dels furs, no 'ns hem ocupat dels carlins més que quan ells nos han atacat; com ha sigut ab motiu de lo que digué *El Correo Español* de la fulla de la Junta Permanent de la Unió Catalanista y ab motiu de lo que digué *El Norte* prenent per excusa la celebració de la Assamblea de Gerona.

No hem fet, donchs, guerra sistemática al partit carlí y sempre que l' hem combatut ha sigut per haverse apartat de la defensa y sosteniment dels furs que havia proclamat com un dels principis del seu programa, ó sia, precisament, quan més s' ha anat acostant als partits centralistes en perjudici dels interessos de Catalunya. D' aquesta conducta, d' aquesta nova evolució del partit carlí, hi ha molts carlins catalans (que no son catalanistes pero si fueristes de debó y que potser fins s' apartarian de don Carles si sabessen de cert qu' aquest no ha de tornar á Catalunya la seva complerta existencia com á nacionalitat) que 'n protesten y que no amagan la seva disconformitat.

Ab la persona de don Carles no 'ns hi hem ficat may: en tant es axís, que aquesta es la hora en que 'l públich res sab per LO GERONÉS de les seves desgracies de familia.

Lo criteri de LO GERONÉS no es lo de dir mal de les persones: es lo de censurar actes de carácter públich y lo de combatre doctrines polítiques contraries á son programa. Si 'l seu criteri ó 'l seu propósit hagués sigut un altre, qualsevol compendrà que 'l partit carlí, de tant llarga historia y qu' ha fet dos guerres civils, li hauria proporcionat molts elements d' atach y de severa censura.

Lo catalanisme treballa pera l' unió de tots los catalans en una comuna y essencial aspiració política: lo restabliment de la nacionalitat catalana ab tots los drets que li pertanyen. La obstacle major pera aquesta unió son los partits polítichs qu' avuy dividexen als catalans; no solzament los centralistes, sino tots los altres que volen aquell restabliment pero ab condicions *sine qua non*: y com més vells son aquestos partits, com més llarga es la seva historia, major es la dificultat que á la unió dels catalans ofereixen, perque majors son los antagonismes y devegades fins los odis que entre ells han originat.

Avuy totes les persones de bona voluntat y sana intenció veuen y comprenen que s' ha de fer foch nou; que no son los partits vells y gastats los que poden fer la felicitat de la Patria. Se necessita gent nova, plena de fé y de confiança en lo pervindre, sense historia política, ni compromisos de partit.

Perque axis ho compren lo Catalanisme, treballa incessantment pera unir voluntats, treballa sense perjudicis de cap classe pel pervindre de Catalunya, y aspira á que 'ls catalans tots reclamin, com ho feren los hungars, com ho fan los bohemis y 'ls irlandesos, tant aviat com sia possible ab una sola veu y ab una sola voluntat, lo govern de casa seva.

J. B. y S.

LA NOBLESA CATALANA

Ells se volgueren appartar e permeteren confondre e delir aquell home e aquella casa, e nostre senyor Deu a confusos e delits ells e llurs cases e stats.

Scriptura privada sobre la fi del Comte d' Urgell.—p. 56.

La noblesa catalana ja no es ni noblesa ni catalana. Es una mena de momia com les de Egipte. Avans era un cos viu, fert, musculós; varen tráureli l' esperit, y lo temps l' ha convertit en pergamí brut, vell, rebregat, que embolica 'ls ossos d' un cadavre. Va deixar de ser catalana y ja no es res.

La noblesa forma un dels dos cercles superiors del

poble, en los quals encarna una conciencia més clara de la nacionalitat, una visió més perfecte del passat y del pervindre de la nació, de sa direcció política, de sa vida tota. Aquexa conciencia de la vida nacional es lo nervi, l' ánima de totes les aristocracies.

Una aristocracia es aristocracia, en quant participa en un grau més intens y més enlayrat de la vida de son poble, en quant sent aquesta vida més que les altres classes socials, en quan está més que cap altra possehida per l' esperit de la nacionalitat á que pertany. Mes, tan bon punt cedeix al exotisme, y 's divorcia del pensar y del sentir de la seva terra, pert lo dret á actuar com á classe directora, li fugen de les mans les funcions públiques, dexa de satisfacer sa missió social, y al perdre tot axó pert tot lo que la sostenia, y de dia en dia va eclipsantse son esplendor, va desaparexent son prestigi y ses riqueses, y acaba essent aborrida per les altres classes, mentres puja y s' enlayra á son costat la nova aristocracia destinada á substituhirla.

Per axó hem dit al comensament que de noblesa catalana no n' hi ha. Era noblesa catalana la que, al voltant del rey En Jaume ó del rey En Pere, menava al poble á la conquesta de Mallorca, de Valencia y de Sicilia; noblesa catalana la que en les embaxades y en los concells dels reys catalans feya triomfar en l' exterior la nostra política nacional; noblesa catalana la que en les Corts llegendava fent lleys catalanes y en sos palaus protegía y encoratjava als artistes de la terra y als poetes y prosadors de nostra llengua; noblesa catalana la que, dirigida pel comte de Pallars, se redressava valenta y decidida devant dels tirants enemichs de la llibertat de Catalunya; pero no ho es, ni pot serho, ni ho será may la dels perfumats gentilhomes qui 's vinclen y cuheregen per les antesaes dels dominadors de nostra patria, ni la dels que en la capital de Catalunya estrefan ab ridícoles postures, ab encongiment de *provinciano*, los mérits y 'ls defectes dels aristócratas de la Cort.

Els han contribuhit més que ningú á la decadencia de Catalunya, ells son avuy una de les forces més contraries al seu renaxement. No s' han adonat de que la decadencia de Catalunya havia sigut també la seva decadencia, ni de que la renaxensa de Catalunya podria ser també son renaxement.

Los nobles catalans eran en la nostra terra lo que 'ls nobles inglesos son dintre d' Inglaterra. Si la constitució política de la societat catalana hagués seguit sa natural evolució en lo curs del temps, es indubtable que hauria conservat y solidat la alta missió que sempre ha exercit en los paysos veritablement lliures, la Inglaterra per exemple. Pero va perdre la llibertat, la direcció de sí mateixa, y la aristocracia que atreta per l' esplendor de la dinastia regnant, fou la primera en castellanisarse, va ser també la primera en sufrirne les conseqüencies.

La major part de les grans cases han desaparegut, s' han fos en la noblesa castellana, y avuy ja ni 'l recort ne queda. Si 'ls il-lustres Cardonas y Moncadas y demés eminentíssims capdills de la nostra aristocracia, tant cuydadosos de la perpetuitat de son nom y sos llinatges, vejessen que les families castellanques que 'ls han heretat, no 'ls estimen ni consideren, los arreconen, los dexen en l' oblit, y ostenten no mes sos títuls y apellidos castellans, renegarien dels descendents que van contraure tan funestes aliances, y ells mateixos se penedirien també de algunes de les complacencies y debilitats que en vida tingueren.

Les cases nobles de segona y tercera fila donaren encara á Catalunya, després del aniquilament de aquelles grans baronies, valents defensors y martirs, y foren fins á la guerra de successió un dels puntals de la autonomia del nostre poble; mes la majoria de elles, varen ser instrument de castellanisació y nucle del partit castellanista, que falicitava en totes occasions la tasca dels vencedors.

Peró los succehi lo que forçosament devia succehirlos. Allunyats de la atmósfera propia de les aris-

SECCIO D' ANUNCIS

SORTIDAS DELS TRENS

LÍNEA DE TARRAGONA Á BARCELONA Y FRANSA

De Gerona á Barcelona

	Matí	Tarde
Corréu.	6'48	
Cárrega.	10'37	
Omnibus.		3
Rápit.		5'09

Los trens correus y ómnibus portan cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª, el de cárrega de 2.ª y el rápit de 1.ª y 2.^a

De Gerona á Port-Bou

	Matí	Tarde
Omnibus.	8'39	
Cárrega.		12'43
Mixte.		5'40
Correu.		7'35

Lo tren ómnibus porta cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª el de cárrega y mixte de 2.ª y 3.ª y el correu de 1.ª y 2.^a

LÍNEA DE SAN FELIU DE GUIXOLS Á GERONA

De Gerona á San Feliu

	Matí	Tarde
Tren de banyistes (Juriol y Agost)	5'09	
Correu.	8'54	
Mixte.	11'44	
Mixte.		3'22
Correu.		5'35

Tots los trens portan cotxes de 1.ª y 2.ª classe.

De San Feliu á Gerona

	Matí	Tarde
Correu.	4'32	
Mixte.	7'30	
Correu.		12'44
Mixte.		2'50
Tren de banyistas (Juriol y Agost).		5'40

LÍNEA DE OLOT Á GERONA

De Salt (Gerona) á Amer

Núm.	Matí	Tarde
2.	9'10	
4.		3
6.		6

Tots los trens portan cotxes per ara de 2.ª y 3.ª classes

De Amer á Salt (Gerona)

Núm.	Matí	Tarde
1.	7'40	
3.		4
5.		4'30

ORDINACIONS

Pera Banyolas á las 9 y 11 matí (correu) y á las 2, 4 y 6 de la tarde. (Fonda del Centre y casa Jendreta)
 Pera Cassá de la Selva cada mitja hora (Pont de Pedra)
 Pera Olot á las 11 matí (correu) y á las 6 de la tarde. (Fonda del Centre)
 Pera La Bisbal á la 1 de la tarde. (Hostal de la Rossa voltas d' en Rosés)
 Pera Anglés, La Sella y Amer á las 10 matí (correu) Hosta de Miquel Boix. (Plassa del Gra)
 Pera Salt tot lo matí fins á las 6 de la tarde. (Pont de Pedra)

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

COMPANIA GENERAL DE SEGRS SOBRE LA VIDA

CORT-REAL, 19.—PRINCIPAL

GERONA

CAPITAL DE GARANTÍA

10.000.000 DE PESSETES

Capitals asegurats fins al 31 de Desembre de 1896.	pessetes	406.704,728'75
Siniestres pagats fins al 31 de Desembre de 1896.	pessetes	5.032,985'23
Pagat als asegurats per altres conceptes fins al 31 de Desembre 1896.	pessetes	2.356.413'49
Total pagat als asegurats.	pessetes	7.389.398'72

Delegat General,

Joseph Coderch y Bacó.

PIANOS Y HARMONIUMS

—DE—

DIEGO SALAS

SE VENEN Á PLASSOS Y AL CONTAT

SE LLOGAN, RECOMPOSAN Y AFINAN

Magatzems: Bell-lloch, n.º 1.—botiga

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Aygua Minóxima vegetal pera tenyir lo cabell. No te rival en lo mon, perquè á més de sos efectes marevellosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.

Aquest assombrós y sorprent específich, se ven en dita perruqueria.

5, CARRER DE L' ARGENTERIA 5.—ENTRESOL.

GERONA

Grans rebaxes al engrós.

Escolta lector; si ets vell y 'l cap blanch te desfigura, t' he de dar un bon concell: si 't vols tenyir be 'l cabell fesho ab aquesta tintura.

TINTURA ABISSINIA INSTANTANEA

Fill de Francisco Vilardell y Comp.^a

SALT

Molí Fariner

Sistema AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan las moltas á preus sumament módichs.

Establiment tipogràfic de Manel Llach.
Ferreria Vella, 5.—Gerona

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

Redacció y Administració. Cort-Real, num. 7, 1

PREUS DE SUSCRIPCIO.

Estranger. 4'50 pessetas trimestre

Gerona. 1 pesseta trimestre

Fora. 4'25 id. id.

Un número sol. 0'10 id.

LA PREVISIÓ ESPANYOLA

Companyia de segurs contra incendis á prima fixa

Fundada l' any 1883

Capital: 2.000.000 de Pessetas

DOMICILI SOCIAL: ORFILA, 9. SEVILLA

Sub-direcció Regional: Plassa del Carril, 6, 2.^m Gerona

Sub-director Regional: D ANGEL TREMOLS Y PELL

Siniestres pagats: Rs. 3.524.286'92